

## موضوع: روش های الگو سازی سیره شهدا برای نسل جوان

### چکیده

### شادی اکبرپور\*<sup>۱</sup>

روش های الگوسازی سیره شهدا برای نسل جوان، به عنوان یک ابزار مؤثر برای انتقال ارزش ها و آموزه های اسلامی و انسانی، می تواند تأثیر بسزایی بر تربیت اخلاقی و فرهنگ سازی در جامعه داشته باشد. این روش ها شامل استفاده از رسانه های نوین، برگزاری کارگاه ها و سمینارها، تولید محتوای خلاقانه و داستان نویسی، و برپایی نمایشگاه ها و رویدادهای فرهنگی است. یک رویکرد کلیدی، معرفی زندگی نامه و رفتار شهدا به عنوان الگوهایی برای جوانان است که می تواند از طریق مطالعه کتاب، تماشای مستندها و فیلم ها، و مشارکت در برنامه های جمعی انجام شود. تأکید بر آموزه های ایثار، شجاعت و فداکاری شهدا می تواند به جوانان الهام بخشد و به آنها کمک کند تا مفهوم واقعی و ارزش های انسانی را درک کنند. علاوه بر این، تعامل با نسل جوان از طریق فضای مجازی و شبکه های اجتماعی می تواند به گسترش این فرهنگ و ایجاد جذابیت بیشتر برای آنها کمک کند. در نهایت، هدف از این الگوسازی، ارتقاء هویت اسلامی و ملی، تقویت روحیه خودباوری و ایجاد آینده ای روشن برای نسل های آینده است. این فرآیند نیازمند همکاری نهادهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی است تا بتوانند به نحو مؤثری سیره شهدا را در زندگی روزمره جوانان گنجانده و به آنها آموزش دهند. هدف از این تحقیق بررسی روش الگوسازی سیره شهدا برای نسل جوان می باشد. روش این تحقیق توصیفی، تحلیلی و کتابخانه ای نگاشته شده است. از نتایج این تحقیق می توان به معرفی ارزش های اخلاقی و انسانی شهدا، استفاده از هنر و رسانه، برگزاری اردوهای فرهنگی و آموزشی و ..... اشاره کرد.

کلید واژگان: الگوسازی، سیره، شهدا، نسل جوان.

---

<sup>۱</sup> طلبه سطح ۲، حوزه علمیه خواهران فاطمیه (س) نقدة.

## مقدمه

سیره شهدا به عنوان نمونه‌هایی از شجاعت، ایثار و فداکاری در تاریخ معاصر کشور ما، حامل ارزش‌هایی گرانبهاست که می‌تواند به عنوان الگوهای رفتاری برای نسل جوان معرفی شود. در دنیای امروز که جوانان با چالش‌ها و بحران‌های مختلف هویت و ارزش‌ها روبرو هستند، ضرورت الگوسازی سیره شهدا برای شکل‌دهی به هویت ملی و دینی آنان بیش از پیش حس می‌شود. این الگوسازی نه تنها به ترویج ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی کمک می‌کند بلکه موجب تقویت احساس مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی در جوانان می‌شود. در این راستا، روش‌های متنوعی برای الگوسازی سیره شهدا وجود دارد که هر یک به نوبه خود می‌تواند در جذب مخاطب جوان مؤثر واقع شود. از جمله این روش‌ها می‌توان به استفاده از رسانه‌های نوین، برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی، تولید محتوای خلاقانه، و ایجاد فضایی مناسب برای بحث و تبادل نظر در مورد سیره شهدا اشاره کرد.

استفاده از رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی یکی از مهم‌ترین ابزارها برای دستیابی به نسل جوان است. جوانان بیشتر وقت خود را در فضاهای مجازی می‌گذرانند و این امکان را فراهم می‌آورد تا پیام‌های مربوط به سیره شهدا به شیوه‌ای جذاب و نوآورانه منتقل شود. علاوه بر این، روایت‌گری از زندگی‌نامه و تجربیات شهدا می‌تواند قدرت جذب جوانان را افزایش دهد و آنها را به تعمق و تفکر در مورد ارزش‌ها و اصول زندگی شهیدان وادار کند.

در کنار فضاهای مجازی، برگزاری نمایشگاه‌ها، سمینارها و کارگاه‌های آموزشی به‌عنوان فرصت‌هایی برای نزدیک کردن جوانان به سیره شهدا و ارزش‌های آنها بسیار مؤثر است. این برنامه‌ها می‌تواند شامل فیلم‌سازی، تئاتر، و دیگر هنرهای نمایشی باشد که به معرفی شخصیت‌های شهید و زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی زمان آنها پرداخته و درک بهتری از شرایط آنان ارائه دهد.

بنابراین، الگوسازی سیره شهدا برای نسل جوان نیازمند یک برنامه‌ریزی منسجم و پشتیبانی شده از سوی نهادهای مختلف است. با تاکید بر ارزش‌ها و آموزه‌های شهدا، می‌توان به جوانان کمک کرد تا ضمن درک بهتر تاریخ و هویت فرهنگی خود، با چالش‌های امروز جامعه و مسئولیت‌های اجتماعی خود روبه‌رو شوند و به عنوان شهروندانی آگاه، فعال و متعهد به آرمان‌ها و اهداف جامعه عمل کنند. در این میان، شایسته است که روش‌های الگوسازی به‌گونه‌ای طراحی شود که با توجه به نیازها و علایق نسل جدید هماهنگ باشد و در عین حال عمق ارزش‌های فرهنگی و دینی را حفظ کند.

نتیجه‌گیری از این مقدمه نشان می‌دهد که الگوسازی سیره شهدا نه تنها یک مسئولیت اجتماعی، بلکه یک نیاز ضروری در راستای توسعه فرهنگی و اجتماعی جامعه است که در آن نسل جوان می‌تواند به عنوان راهبران فردا، نقش محوری ایفا کند.

## مفهوم شناسی الگوسازی

الگوسازی در لغت به معنای، مدل، انگاره، شکل و نمونه، قالب، طرح، منوال و نقش در نظر گرفته شده است. این واژه در معانی متعددی به کار رفته است. در تعریفی ساده از الگو می‌توان گفت؛ الگو یا مدل، نمایش نظری و ساده شده از جهان واقعی می‌باشد. مدل، طرح و نمونه‌ای است، که از آن الهام گرفته و پیروی می‌شود و یا نسخه‌ای از آن برداشته می‌شود.<sup>۱</sup>

اصطلاح الگو را انسان‌شناسان، حداقل از سال ۱۸۷۱ به مفهومی چندجانبه به کار برده‌اند. این کاربرد آزاد تاکنون ادامه دارد. بر همین مبنا از الگو، گاه در توجه به کیفیت‌های رفتاری، الگوهای آرمانی و رفتاری و گاه در توجه به اصول فرهنگ‌ها یاد شده است.<sup>۲</sup>

## مفهوم شناسی نسل جوان

سیره در ادبیات و لغت به معنای رفتن، جریان داشتن و در حرکت بودن به کار رفته است. و بر این اساس، بسیاری نیز واژه «سیره» را به نوع حرکت و شیوه جریان داشتن و یا به عبارتی نوع، سبک و شیوه رفتار و کردار تعریف کرده‌اند نوعی دوام و استمرار در معنای سیره نهفته است.<sup>۳</sup> خداوند متعال در قرآن، سیره را به مفهوم هیئت، صورت و شکل به کار برده است: ﴿قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى﴾؛ فرمود: آن را بگیر و مترس! ما آن را به روال نخست آن، باز می‌گردانیم<sup>۴</sup>

«سیره» در اصطلاح دینی به معانی طریقه، روش و رفتار و اخلاق عملی به کار رفته است. چنان‌که علامه طباطبایی در تفسیر المیزان از سیره، با عنوان نوع خاص رفتار و عملکرد انسان تعبیر می‌کند. وقتی سیره پیامبر یا امامان گفته می‌شود، نمونه‌هایی از اخلاق و رفتار مستمر آنان مقصود است که در زندگی بر آن روش عمل می‌کردند. گاهی هم اخلاق و سیره و سنت به یک معنی به کار می‌رود. در برخی از موارد واژه «هَدًی» به معنای سیره و روش و هیئت ظاهری افراد به کار رفته است؛ یعنی اینکه افراد ظاهرالصلاح هستند یا بدعمل و بدرفتار.<sup>۵</sup>

<sup>۱</sup> شایان مهر، علی‌رضا؛ دایرةالمعارف تطبیقی علوم اجتماعی، تهران، کیهان، ۱۳۷۷، ج ۱، ص ۷۹.

<sup>۲</sup> جمعی از نویسندگان، فرهنگ فلسفه و علوم اجتماعی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی، بی‌تا، ص ۴۱۹.

<sup>۳</sup> ابو القاسم حسن بن محمد راغب اصفهانی، مفردات راغب، انتشارات زرین، تهران، ۱۳۶۳، ص ۷۲۴.

<sup>۴</sup> سوره طه، آیه ۲۱.

<sup>۵</sup> محمدحسین طباطبایی، تفسیر المیزان، مترجم محمدباقر موسوی، انتشارات امیرکبیر، تهران، ج ۱۶، ۱۳۷۸، ص ۱۷۸.

## مفهوم شناسی سیره

سیره در زبان عربی از ماده «سیر» است، سیر یعنی حرکت، رفتن، راه رفتن. همچنین نوع راه رفتن. سیره بر وزن «فعله» است و در زبان عربی، دلالت بر نوع می‌کند. راغب اصفهانی سیره را به معنای حالتی دانسته که انسان یا غیر انسان بر آن حالت باشد.<sup>۱</sup>

سیره در اصطلاح عبارت است از تداوم و استمرار سیرت و روش عملی مردم یا جمعی از آنان بر انجام دادن یا ترک کاری. از سیره در اصول فقه به عنوان یکی از راههای دستیابی به احکام شرع سخن گفته اند، چنان که در فقه نیز بر احکام گوناگون در بابهایی بدان استناد و استدلال کرده اند.<sup>۲</sup>

## روش های الگو سازی سیره شهدا برای نسل جوان

لگوسازی سیره شهدا برای نسل جوان به معنای ایجاد یک چارچوب و روش‌های آموزشی برای معرفی و ترویج ارزش‌های والای شهداء به عنوان الگوهای زندگی است. این فرایند می‌تواند به چندین صورت انجام شود:

### ۱- معرفی ارزش‌های اخلاقی و انسانی شهدا

برای الگوسازی سیره شهدا و معرفی ارزش‌های اخلاقی و انسانی آنان به نسل جوان، باید به مؤلفه‌های اصلی آن‌ها بپردازیم که تأکید بر ویژگی‌هایی مانند ایثار، فداکاری، شجاعت، و تعهد به وطن و انسانیت. بیان داستان‌های واقعی از زندگی شهداء که شامل لحظات تصمیم‌گیری‌هایی با ارزش‌های اخلاقی بالا هستند. شهدا نماد کامل ایثار هستند؛ آنها جان خود را در راه هدفی بزرگ‌تر از خودشان فدا کردند. این ارزش می‌تواند به جوانان برای مقابله با خودمحوری و تلاش برای رفاه دیگران آموخته شود. یکی از بارزترین ویژگی‌های شهدا، شجاعت آنان در مواجهه با خطرات و ایستادگی در برابر ظلم است. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: "وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ"؛ "گمان نبرید کسانی که در راه خدا کشته شده‌اند مردگان‌اند، آنان زنده‌اند و در نزد خدا روزی می‌خورند."<sup>۳</sup> این می‌تواند به جوانان جرأت و انگیزه برای دفاع از حقایق و ارزش‌ها بدهد. تعهد شهداء به آرمان‌ها و مسئولیت آنان در قبال میهن و مردم خود مثالی است برای اینکه جوانان در کارها و تعهدات خود مصمم و مسئولیت‌پذیر باشند. بسیاری از شهداء با وجود جایگاه‌های رفیع، زندگی ساده و بی‌پیرایشی داشتند. این ارزش می‌تواند در برابر فرهنگ تجمل‌گرایی و

<sup>۱</sup> ابو القاسم حسن بن محمد راغب اصفهانی، مفردات راغب، انتشارات زرین، تهران، ۱۳۶۳، ذیل واژه «سیره»

<sup>۲</sup> جواهری نجفی، محمد حسن، جواهر الکلام، مترجم محمود قوچانی، انتشارات اسلامی، تهران، ج ۳۱، ۱۳۹۲، ص ۱۷۹

<sup>۳</sup> سوره آل عمران، آیه ۱۶۹

خودنمایی امروزی قرار گیرد. عشق و تعلق خاطر به سرزمین و ملت یکی از دلایل اصلی حضور شهداء در جبهه‌ها بود.<sup>۱</sup>

آموزش عشق به وطن می‌تواند حس همبستگی و مسئولیت اجتماعی را در جوانان تقویت کند. صداقت در گفتار و کردار و امانتداری در اجرای وظایف از ویژگی‌های بارز شهدا بود. حضرت امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید: آن کس از شما که به مسأله ولایت آشنا باشد و در انتظار ظهور مهدی (عج) به سر برد و خود را آمادۀ (حکومت عدل جهانی او) سازد، مانند کسی است که با مهدی آل محمد (صلی الله علیه و آله) با سلاحش جهاد کرده باشد. سپس فرمود: «بلکه به خدا سوگند مانند کسی است که همراه رسول الله با سلاحش جهاد کرده باشد.» و برای مرتبه سوم بیان داشت: «بلکه به خدا سوگند همانند کسی است که با رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در خیمۀ او شهید شده باشد.» بعد فرمود: «دربارۀ شما آیه ای از قرآن نازل شده است.» راوی می‌گوید: پرسیدم کدام آیه؟ فرمود: آیه ۱۹، سوره حدید. . . «<sup>۲</sup> ترویج این ویژگی‌ها می‌تواند اساس روابط سالم و مؤثر اجتماعی را تشکیل دهد. استقامت در برابر مشکلات و مشکلات، چه در زندگی شخصی و چه در میدان نبرد، نماد دیگری از سیره شهدا است که می‌تواند در جوانان انگیزه و اراده برای مواجهه با چالش‌های زندگی ایجاد کند. برای انتقال این ارزش‌ها، باید از روش‌های آموزشی متنوع و خلاقانه مانند اجرای برنامه‌های تعاملی، برگزاری کارگاه‌ها و استفاده از ابزارهای دیجیتال بهره گرفت تا شهدا را به عنوان الگویی زنده و قابل لمس برای نسل جوان معرفی کرد.<sup>۳</sup>

## ۲- استفاده از هنر و رسانه

استفاده از هنر و رسانه به عنوان ابزاری قدرتمند و تأثیرگذار در الگوسازی سیره شهدا برای نسل جوان، می‌تواند به تقویت ارزش‌های اخلاقی و انسانی آنان کمک کند. هنر و رسانه به دلیل توانایی‌شان در جلب توجه و ایجاد ارتباط عاطفی، می‌توانند به خوبی این نقش را ایفا کنند. تولید فیلم‌ها، سریال‌ها، انیمیشن‌ها و مستندهای جذاب که زندگی و ارزش‌های شهدا را به تصویر می‌کشند. برگزاری نمایشگاه‌های هنری شامل عکس، نقاشی و آثار دیگری که به زندگی و سیره شهدا اختصاص دارند. ساخت فیلم‌های سینمایی و مستندهایی که زندگی شهدا و وقایع مرتبط با آن‌ها را به تصویر می‌کشند. این آثار می‌توانند با نشان دادن واقعیت‌های تاریخی، مخاطبان را به همدلی با ارزش‌های شهدا برانگیزند. تولید سریال‌هایی که به زندگی روزمره شهدا، خانواده‌های آن‌ها و تأثیرات اجتماعی و فرهنگی جنگ می‌پردازند. سریال‌ها می‌توانند به بینندگان نگاهی جامع‌تر به سیره شهدا بدهند. ایثارگری و شهادت طلبی جز به دست قهرمانانی که دارای تقدس می‌باشند تحقق نمی‌پذیرد.

<sup>۱</sup> احمد، شاکری، زندگی شهدا ارزش‌های داستانی و معنوی و اخلاقی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۹، ص ۲۷

<sup>۲</sup> عبدعلی، حویزی، نورالثقلین، قم، مطبعة العلمیة، چاپ سوم، بی تا، ج ۵، ص ۲۴۳

<sup>۳</sup> قربانعلی، نجف آبادی، توسعه فرهنگ و دیدگاه‌های امام خمینی (ره)، انتشارات آثار امام خمینی (ره)، تهران، ۱۳۷۷، ص ۱۸۳

این روش می‌تواند با بهره‌گیری از فناوری واقعیت افزوده و مجازی، تجربه‌ای عمیق و حسی‌تر را ارائه دهد. تولید محتوای شنیداری جذاب و برگزاری جلسات آنلاین توسط کارشناسان حوزه دفاع مقدس می‌تواند اطلاعات غنی و دیدگاه‌های متفاوت را به نسل جوان منتقل کند. ایجاد کمپین‌ها و محتوای متنوع در شبکه‌های اجتماعی محبوب بین جوانان برای معرفی ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری شهدا و ترغیب به الگوبرداری از آن‌ها. طراحی برنامه‌های تعاملی با ویژگی‌های آموزشی و بازی‌محور که کاربران را به شناخت بیشتر از سیره شهدا دعوت می‌کند. این برنامه‌ها می‌توانند شامل چالش‌ها و وظایفی مرتبط با اصول و ارزش‌های شهدا باشند. برگزاری کارگاه‌هایی که جوانان را به تجربه عملی و مستقیم از چالش‌ها و فداکاری‌های شهدا نزدیک‌تر می‌کند. این می‌تواند شامل نقش‌آفرینی یا بازسازی تاریخی باشد. تشویق به خلق آثار هنری جدید شامل نقاشی، فیلم کوتاه و موسیقی با الهام از سیره شهدا، می‌تواند توجه و هم‌دلی نسل جوان را جلب کند. با استفاده از این فنون، می‌توان فضایی پویا و جذاب برای یادگیری و شناخت سیره شهدا فراهم کرد که همزمان با فناوری‌های روز دنیا همخوانی داشته باشد و جذابیت بیشتری برای نسل جوان ایجاد کند.<sup>۱</sup>

## ۶- برگزاری مسابقات و جشنواره‌ها

برگزاری مسابقات و جشنواره‌ها می‌تواند روشی مؤثر و جذاب برای الگوسازی سیره شهدا در میان نسل جوان باشد. این روش‌ها نه تنها باعث جلب توجه جوانان می‌شوند بلکه فرصتی برای یادگیری عمیق‌تر و معرفی سیره شهدا به شیوه‌ای خلاقانه فراهم می‌کنند. ایجاد مسابقات فرهنگی ادبی، هنری و علمی با موضوع شهداء و ارزش‌های آنان. جشنواره‌هایی برای تکریم از خانواده‌های شهداء و ارائه تجربیات و خاطرات آنان. برگزاری مسابقات نویسندگی که در آن‌ها شرکت‌کنندگان می‌توانند داستان‌ها یا اشعاری را با الهام از زندگی و کردار شهدا بنویسند. این مسابقات می‌تواند به شکل منطقه‌ای یا ملی برگزار شود و جوایزی نیز برای برگزیدگان در نظر گرفته شود. تشویق به ساخت فیلم‌های کوتاه با موضوعات مرتبط با سیره شهدا. این جشنواره می‌تواند به صورت سالانه برگزار شود و هدف آن ترغیب جوانان به درک بهتر از مفاهیم ایثار و فداکاری باشد. برپایی نمایشگاه‌های هنری که آثار خلق شده با موضوع شهدا در آن به نمایش گذاشته شود. این آثار می‌تواند شامل نقاشی، عکس، گرافیک و مجسمه‌سازی باشد.<sup>۲</sup>

ایجاد رقابتی برای تولید ویدیوهای کوتاه، انیمیشن، یا حتی پادکست‌هایی که زندگی شهدا و آموزه‌های آنان را به تصویر می‌کشند. این می‌تواند نسل جوان را به استفاده از ابزارهای مدرن برای بیان مفاهیم کهن تشویق کند. برگزاری اجراهای تئاتری و موسیقایی که الهام‌گرفته از سیره شهدا باشد. این نوع فعالیت‌ها می‌توانند از

---

<sup>۱</sup> محمدحسین، علیجانه‌زاده، الگوی رفتاری شهدا بهترین راهنما برای نسل جوان، مجله خبرگزاری میزان، ۱۳۹۹، کد خبر

۶۴۱۸۵

<sup>۲</sup> احمد، اسماعیلی، تجلی شهادت در کلام بزرگان، انتشارات آریاتبار، ۱۳۹۴، ص ۱۱۳

طریق تلفیق هنرهای مختلف پیام‌های ارزشمندی را منتقل کنند. ایجاد رقابت برای طراحی بازی‌های ویدیویی با محوریت سیره شهدا. این می‌تواند جوانان را به سمت استفاده خلاقانه از فناوری و فرهنگ‌سازی در بستر بازی‌ها سوق دهد. این برنامه‌ها نه تنها باعث ایجاد انگیزه در میان جوانان برای شناخت بهتر سیره شهدا می‌شود، بلکه فرصتی برای تبادل فرهنگی و خلق آثار جدید نیز فراهم می‌کند. همچنین می‌تواند باعث پیوند بیشتر نسل‌های مختلف از طریق فعالیت‌های مشترک شود. اجرای چنین برنامه‌هایی نیازمند همکاری نهادهای دولتی، سازمان‌های غیرانتفاعی، و خانواده‌های شهداء است تا بتوان نسل جوان را به سمت شناخت و الگوپذیری از سیره شهداء هدایت کرد.<sup>۱</sup>

---

<sup>۱</sup> احمد، اسماعیلی، تجلی شهادت در کلام بزرگان، انتشارات آریاتبار، ۱۳۹۴، ص ۱۱۴

## نتیجه گیری

از روش الگوسازی سیره شهدا برای نسل جوان به توجه به اهمیت انتقال ارزش‌ها و مفاهیم کلیدی ایثار و فداکاری و نقش آن در تربیت اجتماعی و فرهنگی جوانان اشاره دارد. در این راستا، اجرای برنامه‌های نوین آموزشی و فرهنگی که با فناوری‌های مدرن ترکیب شده است، می‌تواند تأثیر به‌سزایی داشته باشد. برای موفقیت در انتقال پیام‌های سیره شهدا، باید از روش‌ها و ابزارهایی استفاده کرد که با علایق و علاقمندی‌های نسل جوان هم‌خوانی دارد. شبکه‌های اجتماعی، برنامه‌های موبایلی و رسانه‌های دیجیتال ابزارهای قدرتمندی در این زمینه هستند. برگزاری مسابقات و جشنواره‌های خلاقانه نه تنها باعث تشویق جوانان به مشارکت می‌شود، بلکه فضایی را فراهم می‌آورد که در آن بتوانند درباره ارزش‌ها و مفاهیم مهم گفت‌وگو و تأمل کنند. از آنجا که جوانان به خلاقیت و نوآوری علاقه‌مند هستند، طراحی برنامه‌هایی که آن‌ها را به ابراز خلاقیت تشویق کند، می‌تواند راهی مؤثر برای جذب توجه و ایجاد ارتباط عاطفی و فکری با سیره شهدا باشد. با ایجاد پروژه‌هایی که نیازمند همکاری نسل‌های مختلف است، می‌توان پل‌های ارتباطی بین جوانان و کسانی که خاطرات و تجربیات مستقیم از دوران دفاع مقدس دارند ایجاد کرد. الگوسازی از شهدا نه تنها به یادآوری ایثار و فداکاری‌های گذشته کمک می‌کند، بلکه می‌تواند ارزش‌هایی همچون شجاعت، وحدت و مقاومت را در جامعه امروزی تثبیت و ترویج نماید. با توجه به این نتیجه‌گیری‌ها، الگوسازی سیره شهدا می‌تواند به‌طور مداوم و مؤثری در ساختن جامعه‌ای متعهد و باارزش برای آینده کمک کند، جامعه‌ای که به تاریخ و فرهنگی که آن را به اینجا رسانده‌اند، عمیقاً متصل باقی بماند.

## منابع

### قرآن کریم

- ۱- اسماعیلی، احمد، تجلی شهادت در کلام بزرگان، انتشارات آریاتبار، تهران، ۱۳۹۴
- ۲- بیانات در دیدار دست‌اندرکاران برگزاری دومین کنگره ملی بزرگداشت شهدای استان همدان، ۰۵/۰۷/۱۴۰۲
- ۳- جلالی، ابراهیم، مقایسه سبک تربیتی و الگو پذیری از شهدا در جوانان آشنا با رفتار و سیره ی شهدا، نشریه پیشرفت های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش «، ۱۴۰۱
- ۴- جمعی از نویسندگان، فرهنگ فلسفه و علوم اجتماعی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی، بی تا
- ۵- جواهری نجفی، محمد حسن، جواهر الکلام، مترجم محمود قوچانی، انتشارات اسلامی، تهران، ج ۳۱، ۱۳۹۲
- ۶- حویزی، عبدعلی، نورالثقلین، قم، مطبعة العلمیة، چاپ سوم، بی تا، ج ۵، ۱۳۸۴
- ۷- خواجهوی، شهرام، زبان هنر بهترین راه انتقال فرهنگ شهادت، مجله خبر آنلاین، ۱۴۰۲
- ۸- راغب اصفهانی، حسین، مفردات، مترجم غلامرضا خسروی، انتشارات مرتضوی، تهران، ۱۳۸۸
- ۹- شاکری، احمد، زندگی شهدا ارزش های داستانی و معنوی و اخلاقی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۹
- ۱۰- شایان مهر، علی رضا، دایرةالمعارف تطبیقی علوم اجتماعی، تهران، کیهان، ج ۱، ۱۳۷۷
- ۱۱- شاهنده، حبیب، راهکارهای ترویج و تقویت فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه، مجله شاهنده، ۱۳۸۹
- ۱۲- علیجائزاده، محمدحسین، الگوی رفتاری شهدا بهترین راهنما برای نسل جوان، مجله خبرگزاری میزان، ۱۳۹۹
- ۱۳- کریمی، فاطمه، تحلیلی بر چگونگی کارکرد رسانه جهت معرفی شهدا به جوانان، انتشارات کنفرانس ملی از ایثار و شهادت، ۱۳۹۵
- ۱۴- طباطبایی، محمدحسین، المیزان، مترجم محمد باقر موسوی، انتشارات امیرکبیر، تهران، ج ۱۶، ۱۳۷۸
- ۱۵- معدنی، سعید، مقدمهای بر مفهوم فرهنگ شهادت و شیوه های ترویج آن، دفتر تحقیق و پژوهش اداره تحقیقات و مطالعات بنیاد شهید، تهران، ۱۳۸۷

۱۶- نجف آبادی، قربانعلی، توسعه فرهنگ و دیدگاه های امام خمینی (ره)، انتشارات آثار امام خمینی (ره)، تهران، ۱۳۷۷

۱۷- نیازی، یحیی، برگزاری کارگاه آموزشی با هدف ترویج فرهنگ شهدا، مجله خبرگزاری دفاع مقدس، ۱۳۹۸